D·N
19/10 1952

Experimentet Vällingby

Som en "ny typ av samhälle för ökad trivsel" karaktäriserar Räckstastiftelsen — Vällingby i en propagandabroschyr som utgivits av Stockholms stads fastighetsnämnd. Planeringen av Vällingby är ett experiment, vars genomförande utan tvivel kommer att följas med stort intresse under de närmaste åren. Det är ett försök att skapa ett samhälle som inte bara blir ett bostadsområde i storstadens periferi, utan också en arbetsmiljö för invånarna, något annat alltså än de sovstäder som på senare år vuxit upp i Stockholms ytterområden.

Fastighetsnämnden tillsatte i början av året en särskild delegation för att sköta Vällingbyexploateringen. Härigenom upphäddes en administrativ koncentration och samordning utan vilken det skulle varit svårt att omsätta stadsplaneidéerna i praktiken. Delegationen hade två förutsättningar att arbeta med. För det första att exploateringen skulle drivas i så snabbt tempo som möjligt — den nya tunnelbaneleden till Vällingby i särklass som exploateringsområde, och huvudparten av stadens nybebyggelse under de närmaste åren kommer därför att koncentreras dit. För det andra borde arbetaplatser skapas i samma takt som bostäder. Utan en parallell utbyggnad vore planeringsanken — att invånarna skulle bo och arbeta på samma plats — förfelad. Man kan ju inte hålla bostäder reserverade för företag som flyttar in någon gång i framtiden.

Givetvis har det aldrig varit meningen att alla nyinflyttade skulle beredas arbete i Vällingby. Men man har ställt upp som mål att åtminstone en familjemedlem i varannan familj skall kunna få arbete där ute. Inte minst gäller det att ta sikte på husmödrarna med yrkesarbete — socialt skulle det vara en betydande vinning om dessa kunde slippa de långa resorna till arbetsplatsen. Utgår man ifrån att 3.000 lägenheter om året färdigställs i Vällingby, bör enligt gjorda beräkningar samtidigt byggas omkring 30.000 kvm arbetslokaler för att programmet skall kunna fullföljas. Enligt planerna skall dessa förbindas med en tredjedel till industrier, en tredjedel till kontor och en tredjedel till butiker och hantverk.

Svårigheter möter utan tvivel att i praktiken få till stånd den önskade samordningen mellan bostäder och arbetsplatser. Beträffande de senare är de kommunala organen i hög grad beroende både av statsmakternas inställning och av de enskilda företagen, vilket komplicerar uppgiftens lösande. Det är inte meningen att locka nya företag till Stockholm, utan avsikten är att erbjuda där befintliga möjligheten att flytta från centrum ut till förorten. I första hand kommer väl företag med starkt behov av ändamålsenligare lokaler i fråga. Det finns gott om sådana i Stockholm. Många existerar i mindervärdiga lokaler. Men innan företagen bestämmer sig för att flytta behöver de en viss tid för att undersöka lämplighets- och kostnadsfrågor. Staden måste i sin tur förhandla med de statliga myndigheterna om tillstånd för industri- och kontorsbygnen. Det är därför inte förvånande om bostadsbyggandet just nu har ett visst försprång vid exploateringen. Intresset hos företagen har emellertid under de senaste månaderna varit i starkt växande — inte minst behovet av kontors- lokaler är mycket stort i Stockholm.

Hittills har förhandlingarna mellan staden och de statliga tillståndsmyndigheterna förlöpt ganska friktionsfritt. Från effektivitetssynpunkt är det naturligtvis en svaghet att planeringsorganet i så hög grad är beroende av medgivanden från den statliga sidan för att kunna genomföra sina intentioner — i England har man centraliserat motsvarande uppgifter till ett enda organ, utrustat med alla befogenheter. Just nu ser det emellertid lovande ut, staden har fått byggtillstånd som säkrar åtminstone den första utbyggnadsetappen. Butikslokaler och kontor kommer att uppföras i samband med tunnelbanestationen i centrum, och staden får också påbörja de industribyggnader som avser att rymma mindre företag. Man kan därför vänta att arbetaplatser snart kommer att växa fram i en takt som motsvarar bostadsbyggandet.

Helt utan gnissel går det nog inte att genomföra exploateringen. Det blir nödvändigt att bryta turordningen i bostadskön och i viss utsträckning ge företräde till folk som kan få anställning i Vällingby. Vidare får man räkna med vissa svårigheter vid fördelningen av butikslokalerna — det är inte så lätt att göra ett rättvist urval bland hundratals sökande.

Räcksta—Vällingby är ett av de sista stora exploateringsområdena inom Stockholms gränser, och stadsplanemyndigheterna har där sökt tillgodogöra sig de samlade erfarenheterna av ett decenniums planeringspolitik. Avsikten är att bygga upp ett samhälle som blir något annat än en genomgångsstation för nyinflyttade. Med trivsein i Söderort har det varit så och så, delvis beroende på att bygerstrålkonerna omöliggjort att de kommunala centra som ingått i planerna förverkligats. Man har inte fått en koncentrerad affärsbebyggelse, inte samlingslokaler och biografer, inte sociala anläggningar. Verkligheten har kommit att se helt annorlunda ut än de läckra planerna. Det vore tråkigt om utvecklingen skulle gå i samma riktning i Vällingby. Skall det stora experimentet i samhällsplanering där ute lyckas, måste planeringsorganet få möjligheter att skapa en trivsam miljö, som har något att bjuda medborgarna även på fritid.

Sverige har i FN

än en gång röstat i den riktningen att det kommunistiska Kina skall beredas plats i säkerhetsrådet. Med visst fog kan sägas att båda de lösningar som finns på frågan om Kinas representation i rådet är orimliga: att ha kvar Chiang Kai-shek, som sitter i ett slags landsflykt på Formosa, och att bereda plats för det Kommunist-Kina som för krig mot FN och oavbrutet kränker FN-stadgans grundläggande principer. Att i detta läge rösta för Kommunist-Kina i strid mot Västmaktens demokrater blir helt enkelt att markera förståelse och undfallenhet för de kommunistiska anspråken. I dagens läge är det svårt att tänka sig till sådana ytterligheter.

Bostadskön i Stockholm

har skrämmande proportioner, men det framgår av den kartläggning som nu utförts att det i verklig mening bostadslösa inte är fullt så många som man tidigare räknade med. Av de 60.000 i kön är det omkring 25.000 som saknar egen bostad. Den statistiska undersökningens betydelse ligger framför allt i att den lämnar fylliga uppgifter om familjesammansättning, inkomstförhållanden och dylikt. Man får en mera konkret bild av det bostadssökande klientelet än som tidigare funnits. I viss mån överraskande är att andelen ungdom på väntelistorna är mindre än man skulle förmoda. Bostadsbristen är inte bara de unga familjernas sak, den drabbar även de äldre i hög grad.

Det framhålles i utredningen att de bostadssökande i ekonomiskt avseende inte är sämre ställda än övriga stockholmare. Det är gott och väl, men den ekonomiska belastningen blir ju vida större på dem som måste flytta in i de nyproducerade lägenheterna. Det finns i bostadskön rätt många människor som över huvud taget inte är hjälpta med nyproduktion av lägenheter, därför att de inte har råd att bo i dessa. Det gäller i hög grad partiellt arbetsföra, folk som har en liten pension och blygsamma inkomster vid sidan om denna. De får vänta i kön tills förmedlingen lyckas uppbringa en billig bostad — kanske i någon av stadens äldre fastigheter — chanserna härför är dock små. Krisen avhjälpes inte bara med nya lägenheter, bostäder måste också kunna byggas billigare än vad nu är fallet.

PRESSGRANNAR

Kanske var hr Undén innerst inne belåten då han såg den ryska delegationens gliptelgar, ironiserar Eskilstuna-Kuriren (fp):

Den likgiltighet de demonstrerade innebar ett godkännande av vår neutralitet, av vår fasta vilja att, hur vi än kindpustas, stå passiva. Men inte ens hr Undén lär väl kunna komma ifrån, att de också spelat ett förnkt för rätten, vilket i andra sammanhang kan få de allvarligaste följder även för den, som anstränger sig att "ligga lavt" och förbli utomstående. Gäspningarna beskrevo excellensen Undéns obehaget av att under en debatt bli sittende mitt mellan den ryska demagogins grova kanoner och en västmaktshjälp, som han fruktade. Det var tyst i salen — men också tystnaden kan vara olyckshändande.

Hr Undén gjorde sitt bästa som talare, menar Arbetaren (soc.) — men inte inverkar det på saksfrågan.

Liksom rättelga erinringar föll av kejsar Wilhelm och Hitler såsom vattendroppama från gåsens rygg, kommer hr Undéns argumentation att strila bort från Stalins oberörda hamn. Vyssinskij kommer att berätta hur Undén vid sin framställning ignorerat alla fakta och hur de svenska förgiftanen beräknade kränkt Sovjets gränser och vägrat ställa sig givna order till underställdes. Skiljedomstolsfarandet blir säkerligen förklarat oanvändbart med hänsyn till att Sovjet därmed skulle pringa sig till sina fiender. Märk att de svenska planen enligt ryska planen stod i amerikanskt tjänst när de kränkte Sovjets heliga integritet! Och alldeles oavsett vilket ordval som tillgripes, så lämnas de svenska synpunkterna helt utan beaktande, därför att det överensstämmer med Sovjets intressen att så göra. Makten har sin egen "rättskipning".

En direkt hänvändelse till FN hade gjort större effekt — den ståndpunkten vidhåller Arbetarbladet (s):

Hr Undéns tal i FN kommer förmodligen att dämpa de meningsskiljaktigheter som funnits om bästa tillvägagångssättet att föra vår sak inför världsopinionen. Alternativet till den valda metoden hade varit att rikta en direkt hemställan till FN att ta upp saken på dagordningen och utlåta sig. Vi har flera gånger varit inne på den tanken och förordat dess snggrannsa prövning i svenska regeringen. Vad som kunde uppnås med en dylik direkt aktion till FN-församlingen vore, att denna rekommenderade partierna att föra frågan inför internationell skiljedom. I så fäll blev inte verkan annorlunda.

"Bolsjevikockupanter" från Moskva har besvär med ukrainska partisaner

Det är nu tio år sedan ukrainska partisaner och frihetskämpar slöt sig samman till en enda armé under gemensamt befäl. Under dessa tio år har den ukrainska befrielsearmén berett "ockupanterna" från Moskva stora bekymmer: den har utkämpat regulära slag med stora motståndare, nu är den uppdelad i partisangrupper som förövar sabotage och sprider flygblad och har fiera gånger tid över att fira födelsedagen.

Men överallt i den fria världen finns det grupper av ukrainare som på lördagen högtidlighöll jubileet. De är väl organiserade med en generalsekreterare-utrikesminister i New York och ukrainska sällskap i varje huvudstad. Från Stockholm går tidskrifter till generalsekreteraren i New York och från New York till det hyperhemliga befrielserådet i Ukraina, vars uppenbarligen ingen känner till förrän en mycket liten krets.

Befrielserådet kan efter tio år peka på familjen goda resultat av sin verksamhet, säger Roman Rudnyk, flyktling från tyska koncentrationsläger och representant i Sverige. Hur pass goda avslöjades vid bolsjevikkongressen i Moskva förra veckan — där bekände sig kommissarien för Ukraina även svårigheten att utpeka borgerligt tänkesätt och nationalism i den bördiga provinsen och förutspådde nytt misslyckande för femårsplanen om man inte vidtog kraftåtgärder.

Ett sådant erkännande från "ockupanternas" högste representant ingiuter nytt mod i alla ukrainare i förskingringen, påpekar Roman Rudnyk: kanske kommer ändå dagen då Ukraina åter är självständigt som det var innan bolsjevikerna gommfördе sin ockupation 1921. De femtio svensk-ukrainare, vilka på lördagskvällen samlats till jubileumsmiddén i Stockholm, knöt i varje fall starka förhoppningar till sin hemliga befrielsearmé.

Ukrainaka sällskapets ordförande, Bohdan Skoboswtsch, tillsammans med Roman Rudnyk (framför en befrielsearmégeneral.

Sparträmjandets direktör doktor på 'nyckelroman'

En skandalös nyckelroman om 40-talets Uppsala beskylldes direktören i Sparträmjandet, fil. lic. Sven G. Svenson för att ha författat när han på fördagen vid Uppsala universitet försvarade sin avhandling om "Gattjina-traktaten 1749". Som gammal studentkårspump och juvenalkär skämtare behandladas han över huvud taget ganska respektfullt av nationskamraten från Södermanlands-Värmlka, fil. kand. Torgil Ringnar, som svarade för de speciga kommentarerna. Doktorsavhandlingen förklarades undermålig även ur sparsynpunkt, eftersom författaren lämnat 20 sidor tomma.

Lika nedgörande var inte fakultetsopponenten, docent Olle Gasslander, som dock under tre timmar framförde kritiska synpunkter, framför för allt i en ingående debatt angående brevbärareingsturerna omkring 1800. Sedan han tackat "för en god kamp" påpekade andreopponenten, fil. lic. Jörn Wibling, bl. a. att författaren vissat en förvånande bristande insikt i den

Sven G. Svenson

byggsamhet gvsom att inte sätta ut sitt namn på avhandlingens ryggtitel.

Avhandlingen visar att Gustav IV Adolf redan 1799 var beredd att förklara Frankrike krig och att han t. o. m. traktatenligt förpliktade sig att delta i koalitionskriget mot Napoleon. Endast en genomgripande förändring av det politiska läget i början av år 1800 hindrade att betslut sattes i verket. Författaren lägnar också stor uppmärksamhet åt Gustav IV Adolfs planer på att förvärva Norge, planer som stränigt taget sysselsatte kungen under hela hans regeringstid. (TDN, Uppsala.)

men den opinionsmässiga tyngden bleve förmodligen större.

Bokutredningen och barnböckerna diskuteras av Svensk Skoltidning, småskolläraorinnornas tidskrift:

I sin korta karakteristik av barn- och ungdomslitteraturens ställning snuddar bokutredningen vid det obestridliga uppfostringsproblem, som den bland ungdomen tilltagande lämningen av serietidningar och underhaltiga detektiv- och novellmagasin utgör. Utredningen tycks lota åt den uppfattningen att några mentalhygieniska vådor av denna läsning inte kan direkt påvisas. Det må så vara, även om det inte heller är bevisat att detta inte är fallet. Däremot måste det sägas att bokutredningen uttrycker sig påfallande lamt när den konstaterar att "seriemagasin och detektivhistorier av det slag, som det här i fråga om, knappast bidrar till att utveckla den litterära smaken och urskillningsförmågan". Nej, det torde man kunna säga. I verkligheten förhåller det sig så att detta slags barn- och ungdomslläsning i hög grad är ägnad att skapa smakförskämning och immunitet mot värdefull läsning. Inte vi heller tror att de mentalhygieniska vådorna är stora i detta fall. Däremot bidrar inte minst läsningen av serietidningar att hos många barn grundlägga en ovilighet mot all läsning som kräver engagemang. Varje skol- och ungdomsbibliotekarie torde kunna intyga detta.

Svensk Skoltidning kräver förbättringar i skolbiblioteksorganisationen. Vidare påpekar tidningen dagspressens ansvar i barn- och ungdomslitteraturen för ägnas samma uppmärksamhet på recensionsavdelningarna som annan litteratur.

Att butikerna i T-banan skulle få hålla öppet till kl. 22, som de kommunala nyregisterna ursprungligen tänkt sig, var tydligen en alltför rom förhoppning, finner Aftontidningen (s):

ÖA har nu meddelat att endast sådana butiker, som säljer artiklar "vilka kan hänföras till kategorin mindre kompletteringsköp" får hålla öppet till kl. 22, medan övriga butiker får hålla sig till de vanliga affärstiderna.

Därmed har ÖA än en gång klätt visat att man där heller ängligt gveglar på paragrafverna än ombudar allmänhetens intressen. Att dessa intressen också sammanfaller med alla berörda kommunala instansers önskemål gör saken så mycket mer beklaglig. Det är pekpinnen från Grönköping som hindrar i världens modernaste tunnelbana.

Byråkratin tar lätt hem spelet i slutomgången.

Arvodeshöjning för 37 läkare

Civilministern hemställer i en proposition om godkännande av förhandlingsöverenskommelsen om arvodesreglering för 37 deltidsanställda läkar. vid Karolinska sjukhuset och Serafimerlasarettet.

De här nu ett årsarvode av 15.696 kr. Det föreslås höjt till 18.060 eller 20.700 kr. Dessutom skall av ersättningen till sjukhusen för ambulanta jourfall hållten på till jourhavande läkarens arvodesregleringen, medför en årlig merkostnad av 143.000 kr. och inkomstbortfallet för sjukhusen för de ambulanta jourfallen beräknas till 40.000 kr.

Utkottsarbetet i höstriksdagen kommer på allvar i gång på tisdag då statsutskottets fem avdelningar samt tredje lagutskottet har sammanträden. Jordbruksutskottet hade redan på fredagen ett första sammanträde.

Nästa plenum i kammarna blir också på tisdag kl. 30, närmast för bordläggningar. Huruvida det blir plenum även på onsdag är ännu inte bestämt.

borgares flykt ur landet, men har nu fått straffrihden förkortad med ett par månader.

Tidigare har steward Knut Anderson från Borås släppts ur polsk fängelsegrav och fått resa hem till Sverige. Han hältades i Stettin i november förra året, anklagad för att ha gått i land på förfalskade papper, och dömdes till fem års fängelse. Nyligen beslöt emellertid högsta domstolen att Anderson skulle frisättas på fri fot i avvaktan på ytterligare utredning. Han reste då till Sverige och bör nog inte göra någon mer resa till Polen.

Såvitt man vet sitter nu bara en svensk kvar i polskt fängelse. Det är skeppsbandlare Karl Joel Nilsson, som 1942 av krigsrätten i Warszawa dömdes till fem års fängelse för att ha hjälpt förre bondeledaren Mikolajczyk m. fl. att fly från Polen. Straffriden går ut den 7 november. Flera nådeansökningar har varit resultatlösa.

Arv i USA

En person vid namn Benjamin Romberg avled i Utica, New York, den 5 mars 1951. Den avlidne, som efterlämnar kvarlevenskap, uppgives ha varit född den 20 april 1896 i Sverige, födelseort okänd. Fadersns namn har uppgivits som Peter Romberg. Anhöriga eller personer som kan lämna närmare upplysningar om dem, bör sätta sig i förbindelse med utrikesdepartementets avdelning.

Svenskar frigivna ur polska fängelser

Förste maskinist Nils Erik Karlson, Stockholm, (till vänster), och steward Knut Anderson, Borås.

Förste maskinist Nils Erik Karlson, som i juli förra året häktades i Polen, har i dagarna frigivits och återvänt till Sverige. Han dömdes ursprungligen till ett års och fyra månaders fängelse för att ha medverkat till två polska med-

Frisörer köper slott som konvalescenthem

Tredubble friseurordföranden C. G. Engström (t. h.) tar emot sin finske kollega, dr W. Kaneva.

Brida dagar har nu Svenska frisörarbetarförbundets ordförande C. G. Engström. Han är nämligen tredubbel ordförande i de fackliga organisationer som i dagarna konstituerat i Stockholm — Svenska frisörarbetarförbundet, Nordiska frisörunionens styrelse samt den internationella frisörorganisationen.

— Det svenska fackförbundet öppnar sin ordinarie årskongress på söndagen, och sedan har vi överläggningar på måndag och tisdag, berättar hr Engström. Det är särskilt tre frågor som är aktuella. För det första skall vi diskutera ett kompletteringsavtal som är mera långtgående än Saltsjöbadsavtalet och mera utvecklat i frågan om ställningen mellan arbetare och företagare. För det andra skall vi behandla ett förslag om att starta en ungdomsorganisation för att uppmuntra yrkesintresset bland våra yngre medlemmar. För det tredje har vi planer på att köpa ett slott i närheten av Stockholm och inreda det till ett pensionärs- och konvalescenthem.

Den internationella konferensen började så smått redan på lördagen. Målet är här att aktivisera det internationella samarbetet — som det nu är består vår organisation nästan enbart av de nordiska länderna. Nu är det meningen att vi närmast skall söka få med Holland, Österrike och Tyskland samt så småningom även USA. Därmed skulle vår internationai vara uppe i 100.000 medlemmar, säger hr Engström.

Tjänstemännens förening avslutade på lördagen sin kongress. Till styrelse valdes förmälatare Sven Lindkvist, Djursholms fyrplats, och Adolf Jonsson, Skags fyrplats, fyrmästarna K. E. Persson, Vings fyrskepp, och K. E. Hjalmar, Kullens fyrplats, samt e. o. tjänstemän C. S. Svensson, Umeå.

"Det friskaste och lekfullaste han skrivit . . .
Slutkapitlet ter sig i vissa stycken vidunderligt och **kommer att slå knockout** på många." MT
STIEG
TRENTER
Ristat i sten
12:50
BONNIERS

Återförsäljare för
DKW
RESERVDELAR och TILLBEHÖR i fullständig sortering
SPECIALISTER PÅ DKW och SAAB
Vi utföra alla slags
REPARATIONER
omsorgsfullt, snabbt och med största sakkunskap.
BOHLIN & SÖDERGREN
Bilservice
NYTORGSGATAN 31 • TELEFON 42 72 72

Rymligt hörnskåp
av mahogny i modern stil — ett lättplacerat skåp för hall eller vardagsrum. Pris 400:—. Detta och många andra trevliga nyheter finns i vår 3 våningar stora utställning.
— *affären med de suckra, välfjordа möblerna.*
möbelaffären
fenix
STURE ›ATAN 10

Bricken över i vet
sade
HOTELL KRISTINEBERG
om Wilton-mattorna från
RINGSTRÖM & KHAN

Som vanligt konsulterades Ringström & Khan vid den nya inredningen med mattor för Kristinebergs Hotell och valet föll på en engelsk Wilton i högsta kvalitet. Den speciakomponerade mattan i varmt röd bottenfärg med beige brytning smälter på ett behagligt sätt in i den moderna miljön och skapar ett ombonat, inbjudande intryck. Englands och kontinentens förnämsta fabrikat representeras av oss och våra leveranser utföres med kvalitet under ansvar som förpliktande motto.

PS. Titta även in på etablissemangets skittima och trevliga gillestuga för allt-slags på 20—30 personer.

Detaljbild av den vårgrna mönstringen.
RINGSTRÖM & KHAN
SVEAVÄGEN 32 *VID CENTRUM* Tel. 23 11 55

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.